

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2023.1.15>
CZU: 374.036

REPERE METODOLOGICE DE ORGANIZARE A ACTIVITĂȚILOR MUZICALE NONFORMALE (EXTRAȘCOLARE) ÎN CADRUL CERCURILOR DE CREAȚIE¹

Marina COSUMOV,
doctor, conferențiar universitar,
Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID iD: 0000-0003-2180-7199

Rezumat. *Activitatea extrașcolară realizată în cadrul cercurilor de creație muzical-artistică reprezintă o componentă educațională valoroasă. Abordarea metodologică eficientă reprezintă un aspect important al organizării activităților în cadrul cercurilor, prin intermediul căruia elevul este pregătit treptat, sistematic pentru o „deschidere spirituală” față de contactul cu muzica în mod individual, continuu și permanent.*

În acest context, cadrul didactic va manifesta o atitudine creatoare, inclusiv, prin aplicarea metodologiilor variate, atât în modul de realizare a activităților propriu-zise, cât și, mai ales, în relațiile/comunicarea cu elevii.

Cuvinte-cheie: *activitate extrașcolară, cercuri de creație muzical-artistică, cultură muzicală.*

ORGANIZATION METHODOLOGICAL MARKINGS OF NONFORMAL (EXTRASCHOOL) MUSICAL ACTIVITIES WITHIN CREATIVE CIRCLES

Abstract. *The extracurricular activity carried out within the musical-artistic creative circles represents a valuable educational component. The effective methodological approach represents an important aspect of the organization of activities within the circles, through which the student is gradually, systematically prepared for a „spiritual opening” to contact with music individually, continuously and permanently.*

In this context, the teaching staff will show a creative attitude, including, through the application of various methodologies, both in the way of carrying out the actual activities and, especially, in the relations/communication with the students.

Keywords: *extracurricular activity, musical-artistic creative circles, musical culture.*

Școala, oricât de bine ar fi organizată, oricât de bogat ar fi conținutul curricular pe care îl comunicăm elevului, nu poate satisface setea de investigare și cutezanță creatoare – trăsături specifice copiilor. Ei au nevoie de acțiuni care să le extindă lumea lor spirituală, să le împlinească setea de cunoaștere, să le creeze stări de emoție profundă, descoperind, apreciind, formându-și propriile convingeri, atitudini, comportamente.

J.Piaget afirma că omul trăiește, ia atitudine, activează într-o multitudine de valori, pe care le ierarhizează și astfel, prin opțiuni ce depășesc permanent actualul nivel, atribuie un sens existenței sale. În același context, Comenius considera că dacă omul este o ființă eminentă culturală, educația fiind definită drept proces de transmitere a culturii, pedagogia - o știință a culturii.

Și în concepția altor savanți, este dezvoltată

ideea că în educație totul trebuie să pornească de la elev, de la necesitățile și aspirațiile lui, iar în funcție de aceasta să fie organizat procesul de cunoaștere și formare: Aici evidențiem relevanța a două direcții majore de dezvoltare a personalității în contextul valorilor:

a) lărgirea permanentă a orizontului cultural, prin asimilarea continuă de valori (științifice, filozofice, etice, estetice, politice, religioase etc.);

b) participarea activă creatoare a indivizilor la procesele și fenomenele culturale, prin dezvoltarea capacităților inovatoare și a competențelor-chee.

Aceste direcții presupun o interdependență, vizând, în fond, două dimensiuni esențiale ale

personalității: cunoașterea de sine și creația, ambele comportând o tendință de unificare axiologică.

Cunoașterea de sine este un proces de durată,

¹ Articol realizat în cadrul proiectului *Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova*. Cifrul: 20.80009.0807.23

considerat continuu, pentru că însăși dezvoltarea este un proces continuu. Afirmarea de sine este manifestarea inițiativei și spiritului de independență, responsabilitate, autodepășire și autonomie, autocontrol și autoapreciere. Orientarea valorică a personalității înseamnă dezvoltarea conștiinței de sine, afirmarea propriei personalități și integrarea treptată în valorile vieții. Ca rezultat al interacțiunii cu pedagogii, cu părinții și prietenii, copiii cuceresc autonomia și afirmarea de sine. De aceea, prin formarea unor orientări valorice pot fi prevenite și chiar înlăturate fenomene negative ale „afirmării de sine”, copiii/adolescenții fiind antrenați ca parteneri loiali, ca subiecți ai educației. Aici ne vine în ajutor educația nonformală /extrașcolară, care deschide căi ale unei formări continue, multilaterale ce va determina pe viitor un permanent proces de autoinstruire și autoeducație.

Dacă *educația formală* este ghidată strict de cadrul juridico-normativ și se realizează în cadrul instituțional în baza unui curriculum oficial în timp și spațiu, atunci *educația nonformală (extrașcolară)* desemnează o realitate neformalizată, însă cu efecte formative. Activitățile educative angajate în acest sens se caracterizează printr-o mare diversitate, flexibilitate, fiind determinate de interesele și opțiunile individuale ale elevilor.

Conceptul-cheie al educației nonformale (extrașcolare) constă în realizarea funcției de extindere și de complementaritate în raport cu educația formală. Această funcție se realizează prin două direcții: activități organizate în afara clasei: cercuri, concursuri, olimpiade, întreceri, manifestări culturale și artistice etc.; activități organizate în afara școlii de învățământ general: excursii, vizite, tabere, expoziții, centre de creație; instituții de învățământ extrașcolar (nonformal) de profil artistic, sportiv etc.[1].

Prin prezentarea clasificării cercurilor, ca formă principală a realizării educației în instituția de învățământ extrașcolar, și evidențierea deosebirilor dintre lecția școlară și activitatea de cerc, cercetătorul N. Silistraru a constatat: „cu toate că modalitățile de proiectare și organizare a activității de cerc se apropie foarte mult de lecția școlară, ceea ce ține de ponderea resurselor umane și educaționale, totuși în contextul educației extrașcolare sunt caracteristice un șir de particularități specifice, iar cadrul didactic poate interveni cu noi modalități în acțiunea de concepere a demersului educațional pentru realizarea obiectivelor urmărite”.

Conform datelor statistice din ultimii 5 ani, în Republica Moldova, cele mai reprezentative activități educaționale nonformale/extrașcolare se realizează

în cadrul cercurilor. Cca 30% din elevii instituțiilor de învățământ general (ciclul primar și gimnazial) participă în cadrul cercurilor. Dintre acestea cca 69% din activitățile realizate vizează domeniul artistic, iar aproximativ 45% din cercuri ale domeniului artistic se axează pe activități ce reprezintă profilul *Arte muzicale*.

Activitățile cercurilor muzicale includ domenii de conținut, precum: educație muzicală/artistică, artă interpretativă, canto academic, popular, de estradă, ansambluri corale, vocale, de instrumente populare, ansambluri vocal-instrumentale, de folclor, cercuri de improvizație și creativitate muzicală etc.

Caracteristicile de bază ale educației nonformale (extrașcolare) realizată în cadrul cercurilor muzical-artistice - flexibilitate și mai mare deschidere în raport cu educația formală; proiectarea pedagogică neformalizată, deschisă spre interdisciplinari-tate și educație muzical-artistică permanentă, spre inovație și experimentare; evaluarea facultativă, neformalizată cu accente pe stimularea creativității muzical-artistice; costurile mai mici față de cele ale educației formale - determină necesitatea aplicării unui cadru metodologic specific celor **trei opțiuni metodologice de realizare a educației și învățământului muzical-artistic extrașcolar**:

- ✓ *funcția cognitivă* realizată prin intermediul imaginilor sonore concret-senzoriale, receptate în mod individual și trăite la nivel psihic de către elevi;
- ✓ *funcția estetică* ce rezultă din valoarea și conținutul creațiilor muzicale ce alcătuiesc materia activității cercului. Pentru a facilita dezvoltarea lumii spirituale a elevilor, conținutul muzical abordat trebuie să aibă o valoare funcțională, operând cu muzică cât mai expresivă, convingătoare și emoțională în aspectele auditiv și interpretativ;
- ✓ *funcția social-educativă* care atribuie un anumit conținut de valorificare a mesajelor sonore și a formelor de prezentare/receptare estetică a lor. În condiții extrașcolare se formează atitudinile, care constituie valoarea educativă de prim ordin a cercurilor muzical-artistice [5].

Iată de ce obiectivele principale ale activităților în cadrul cercurilor sunt de natură *motivațională, cognitivă, comportamentală și operațională*. De aici și multitudinea valorilor educaționale percepute prin prisma atitudinilor, capacităților și cunoștințelor muzicale:

- multifuncționalitatea;
- evaluabilitatea la nivel de proces și produs;
- integralitatea: mobilizarea unui ansamblu de resurse ale mediului muzical;

- finalitatea;
- caracterul situațional: manifestarea în cadrul unui ansamblu de situații.

Ideea-cheie a acestei abordări constă în promovarea învățării centrate pe elev – activitatea de construire individuală a cunoașterii; subiectul se informează, selectează, apreciază, analizează, compară, clasifică, transferă, descoperă, rezolvă, concluzionează etc. Educația centrată pe elev modifică substanțial personalitatea elevului, iar acest lucru se exprimă prin faptul că elevul: învață să facă alegeri; capătă experiență de a se trata pe sine ca pe o persoană în curs de dezvoltare; simte necesitatea de a interacționa cu profesorul și cu alți elevi.

A.V. Hutorskoj menționează că obiectivele educației centrate pe elev presupun: asigurarea condițiilor interne (cerințe, necesități, posibilități) pentru dezvoltarea de sine și autodeterminare. Acest lucru se realizează prin intermediul unor mecanisme de autocunoaștere, de reflecție, de stabilire a obiectivelor și de protecție psihologică; crearea condițiilor externe favorabile pentru dezvoltarea mentală a copilului; organizarea mediului microsocioal (relații umane, activitate creativă, climat psihologic) [10].

Perspectiva abordării centrate pe personalitate constituie premisa aplicării unei metodologii specifice în cadrul cercurilor de creație axată pe:

1. Perceperea elevului ca fiind subiect al cunoașterii;
2. Recunoașterea priorității personalității, în calitate de purtător activ al experienței sale subiective;
3. Dezvoltarea elevului ca personalitate care nu se limitează doar la acumularea unor cunoștințe de reglementare, dar care, de asemenea, își îmbogățește și își modifică permanent experiența proprie, subiectivă ca o sursă importantă de autodezvoltare;
4. Examinarea și înregistrarea experienței subiective a elevului: eu – conceptul de identitate și particularitățile de caracter, structurile valorice, scopurile și motivația personală.

În general, nu există o structură unică de proiectare a activității cercurilor (altor forme) în cadrul instituțiilor de învățământ general și în cadrul centrelor de creație. Totodată, indiferent de forma și structura proiectării didactice, acest construct trebuie să includă componentele:

- (1)tematica și repartizarea orientativă a orelor (administrarea activităților);
- (2) competențele specifice profilului;
- (3) competențele specifice activităților în cadrul cercului; unități de conținuturi (tematica) și modalitățile de organizare și realizare a activităților în cadrul cercului.

În acest context, metodologia organizării activităților în cadrul cercurilor are la bază:

- demersul constructivist, care stabilește statutul celui ce învață (centrare pe cel ce învață);
- demersul sociologic, care determină cadrul interacțional între elevi și profesori, formatori;
- demersul curricular, care creează contexte de învățare/ educație legate de interacțiunea subiectului cu conținutul curricular ca factor activizant.

Această abordare metodologică reprezintă un aspect important al organizării activităților în cadrul cercurilor, prin intermediul căruia elevul este pregătit treptat, sistematic pentru o „deschidere spirituală” față de contactul cu muzica în mod individual continuu, conform căruia i se atribuie o structură constituită din anumite componente care se află într-o corelație determinată:

- *Ambianța educativ-muzicală în cadrul cercului* este climatul ce se constituie din totalitatea factorilor specifici sistemului de educație muzicală, în calitatea acestuia de element mediator/factor intermediar ce declanșează contextul activității muzicale școlare și al activității muzicale extrașcolare.
- *Dispozitivul muzical-pedagogic* aplicat în cadrul cercului de creație cuprinde: strategiile folosite în scopul exercitării acțiunii de transmitere a mesajelor muzical-artistice, cât și a asimilării lor de către elevi; multitudinea factorilor educaționali (profesorul, colegii, curriculumul disciplinar, mijloace de realizare etc.) care influențează în mod direct formarea/dezvoltarea culturii muzicale a elevilor, generând persistența unei atmosfere, stări, situații obiective (comune pentru toți) prin declanșarea *atitudinilor muzical-obiective*.
- *Contextul muzical-social* include într-un tot întreg fenomenele muzicale pe fondul cărora se desfășoară acțiunea de educație muzicală extrașcolară, generatoare de *atitudini muzicale subiectivate* [4].

În aceste condiții, achizițiile muzicale dobândite în cadrul cercurilor sunt cu atât mai funcționale cu cât pot fi aplicate în diferite situații de viață. Activitatea extrașcolară realizată în cadrul cercurilor este o componentă educațională valoroasă și eficientă căreia orice cadru didactic trebuie să-i acorde atenție, inclusiv prin manifestarea unei atitudini creatoare urmată de aplicarea metodologiilor variate, atât în modul de realizare a activităților propriu-zise, cât și în relațiile/comunicarea cu elevii, asigurând astfel o atmosferă relaxantă care să permită stimularea creativă a elevilor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. BABII, V. *Eficiența educației muzical-artistice*. Chișinău, 2005.
2. BÂRLOGEANU, L. *Psihopedagogia artei*. Iași: Editura Polirom, 2001.
3. Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova/ Nicolae Bragarenco, Alina Burduh, Marina Cosumov [et al.]; coordonatori generali: Natalia Grîu, Valentin Crudu; coordonator științific: Vladimir Guțu; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău: S.n., 2020.
4. COSUMOV, M. *Activitatea extrașcolară în context curricular modern*. In: Artă și educație artistică. Revistă de cultură, știință și practică educațională. Nr.1-2 (14-15). Bălți, 2010, pag. 92-97.
5. Curriculum Modular la disciplinele de profil pentru Școlile de Arte (profil Artă teatrală)/ Mariana Starciuc; coordonator general: Valentin Crudu; coordonator științific: Vladimir Guțu; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova - Chișinău, 2021.
6. DAVE, R. *Fundamentele educației permanente*. București: Editura Humanitas, 1991.
7. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*. Editura ARC, Chișinău, 2007.
8. ХУТОРСКОЙ, А.В. *Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?* Москва: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005.
9. www.psihologiaonline.ro *Muzica-oglinda personalității*. [online]. Accesibil pe internet.
10. www.mamicamea.ro *Efectele și beneficiile muzicii asupra copiilor*. [online]. Accesibil pe internet.
9. www.psihologiaonline.ro *Muzica-oglinda personalității*. [online]. Accesibil pe internet.
10. www.mamicamea.ro *Efectele și beneficiile muzicii asupra copiilor*. [online]. Accesibil pe internet.